

Κοινωνικοποιημένο όριο και Αντικοινωνικό περιθώριο.

Περί της ψυχοσεξουαλικής εξελίξεως

Βασίλης Γιαννακίδης

Εργασία στα πλαίσια του Εκπαιδευτικού Προγράμματος Επέκεινα
«Εισαγωγική εκπαίδευση στην ψυχαναλυτική πράξη»

Εποπτεία: Σάββας Μπακιρτζόγλου, ψυχολόγος-ψυχαναλυτής

Ναρκισσιμός –Αυτοερωτισμός

Η παρούσα μελέτη αποτελεί στοιχειώδης εισαγωγή στην φροϋδική σκέψη και έχει ως κύρια στόχευση την αντιπαραβολή, κατά τρόπο ψυχαναλυτικό, της ονειρικής διαδικασίας και ονειροπαραγωγής του υποκειμένου ως συγκριτικό αντίστοιχο της προοδευτικής κοινωνικής απόσυρσής του, καθώς και της αντικοινωνική περιθωριοποίησης του. Κοντολογίς, επιχειρείται η περιγραφή και η απόδοση μέσω μιας σημειολογικής –απεικονιστικής αναπαράστασης του ονειρευόμενου, κατά το μέτρο της συμβολικής εξομοιώσεώς του με τον αποσεσυρμένο και κοινωνικά αποσυνδεδεμένο παθολογικό χρήστη των διαδικτυακών υπηρεσιών. Η ροπή προς αυτή την κατεύθυνση, έλκει την καταγωγή της από την αντικοινωνική φύση της νεύρωσης, η οποία ως απόρροια της πρωταρχικής υφής της παρόρμησής της να διαφεύγει από την ματαιωτική και δυσφορική πραγματικότητα, την αρνούμενη ικανοποιήσεων, καταφεύγει σε ένα φαντασιωσικό κόσμο άμεσων εκπληρώσεων. 1. Συνεπώς, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής λειτουργώντας ως ναρκισσιστική προέκταση του χρήστη, παρέχει σε αυτόν δυνατότητες που υπερβαίνουν τα όρια του χρόνου και του χώρου, προσδίδοντάς του έτσι υπέρμετρη εμπιστοσύνη στη δύναμη των επιθυμιών του, καλλιεργώντας αναχρονικά μια αρχαϊκή φάση ανάπτυξής του, αφορούσα την παντοδυναμία της σκέψης του, 2. μέσω της εμφάνισης

μαγικών ενεργειών σε κάθε είδους επιθυμία του. 3. (Παιδικό παιχνίδι). 4. Επισημαίνεται δε, πως η όποιας μορφής δυσφορίας ή απαγόρευσης της εξωτερικής πραγματικότητας, είναι ικανή να αποτρέψει τις λιβιδινικές επενδύσεις του υποκειμένου προς τα εξωτερικά αντικείμενα (αντικειμενότροπες σχέσεις) και να τις κατευθύνει προς αυτό το ίδιο, προάγοντας τον αυτοερωτισμό, μέσω του μηχανισμού της μετατόπισης, δηλαδή της διαδικασίας λιβιδινικής εκφορτίσεως της ενόρμησης σε αντικείμενο εκλογής διάφορο του αρχικού πρώτου. 5. Κατά αντίστοιχο τρόπο συμβαίνει να παρατηρείται στα δομικά υλικά του ονείρου, τα οποία υπόκεινται σε μεθόδους μεταμορφώσεων και μετασηματισμών, κατά τους νόμους της συμπύκνωσης, της μετατόπισης και του συμβολισμού. 6. Η εικόνα του παθολογικού χρήστη του διαδικτύου συγκρινόμενη με εκείνη του ονειρευόμενου, φέρει κατά αναλογία το διπλό χαρακτηριστικό του ονείρου, δηλαδή το έκδηλο περιεχόμενο, πάν ό,τι μας διηγείται το όνειρο, και το λανθάνον περιεχόμενο, οτιδήποτε είναι κρυμμένο και επιθυμούμε να καταστήσουμε εμφανές δια της αναλύσεως των συνειρμών που προέρχονται από αυτό. 7. Ο τρόπος εξάρτησης και σχέσης μεταξύ τους αφορά στο μεν πρώτο ως μια παραμόρφωση παρά αναπαράσταση του δεύτερου, με την κατασκευή της πλαστικής εικόνας του να πηγάζει από τον προσωπικό τρόπο της προφορικής έκφρασης και διηγήσεώς του, 8. Το όνειρο αποτελεί ένα κατάλοιπο και μια αντίδραση ενός γεγονότος της ημέρας το οποίο αποτύπωσε μορφές –ίχνη λύπης, εντύπωσης και ανικανοποίητου πόθου. Το όνειρο τείνει προς την άμεση και όχι συγκεχυμένη πραγματοποίηση μιας επιθυμίας. 9. Έχει δε, ως βασική αρχή λειτουργίας την απομάκρυνση κάθε ερεθισμού για να μπορεί ανενόχλητα να συνεχίζεται ο ύπνος. Αποκαλείται ως φύλακας του ύπνου που αμύνεται εναντίον παντός δυναμένου να τον διαταράξει, καθώς η επιθυμία του υποκειμένου αποτελεί κίνητρο του ονείρου. 10. Ικανοποιώντας επομένως η ονειροποιία μια επιθυμία μας, συνεχίζουμε να κοιμόμαστε. 11. Η δυνατότητα να εκπληρώνει κάθε είδους επιθυμία με ψευδαισθητικό τρόπο, βρίσκει την αποκατάστασή της στην κοινότυπη έκφραση «έ, αυτό δεν θα το φανταζόμουν ούτε στα πιο τολμηρά όνειρά μου». Ακόμη, υπό την επίδραση των σεξουαλικών ορμών, το όνειρο μάς παρέχει ικανοποιήσεις οι οποίες παρουσιάζουν, εντούτοις, αξιοσημείωτες ιδιομορφίες. Η σεξουαλική ανάγκη εξαρτάται λιγότερο από το αντικείμενό της. Παρότι η πείνα και η δίψα από τα δικά τους, και γι' αυτό μπορεί να λάβει, χάρις την ακούσια εκσπερμάτωση, μια πραγματική ικανοποίηση, 13. Η παθολογική εικόνα του εθισμένου χρήστη του διαδικτύου, δεν εντοπίζεται ευθύς εξ'αρχής της αρχικής εκδηλώσεώς της,

κατά το μέτρο της συμβολικής αντιστοιχίας του έκδηλου ονείρου, όπου εμφανίζεται ανόμοιο σε σχέση με το λανθάνον όνειρο, ώστε να καθίσταται αδύνατον να το υποπτευθούμε. Αυτή η μετατόπιση του κέντρου βάρους, αποτελεί ένα εκ των κυριοτέρων μέσων, διά των οποίων πραγματοποιείται η παραμόρφωση των ονείρων. Αυτό είναι που αποτυπώνει στο όνειρο αυτόν το διαφορούμενο χαρακτήρα που το κάνει να παρουσιάζεται στα μάτια του ίδιου του ονειρευόμενου σαν κάτι ξένο, που δεν προήλθε από αυτόν. 14. Ο βιολογικός σκοπός του ύπνου αφορά στην ανάπαυση για την ανάκτηση δυνάμεων, ενώ ο ψυχολογικός ρόλος του, στην απομόνωση παντός ενδιαφέροντος για τα συμβαίνοντα στην εξωτερική πραγματικότητα στην οποία εισήχθημεν ακουσίως και βρισκόμαστε σε μια υφιστάμενη κατάσταση τέτοια που δεν είναι δυνατόν να την υποφέρουμε κατά τρόπο συνεχή και αδιάκοπο. Έτσι, κατ'επανάληψιν, επανερχόμαστε στην κατάσταση που εβρισκόμασταν πριν έλθουμε στον παρόντα κόσμο, δηλαδή στην ενδομήτριο ύπαρξή μας. Συνέπεια τούτου, κατά την κατάκλιση μας, δημιουργούμε συνθήκες παρόμοιες της πρότερης μορφής υπάρξεώς μας: ζεστασιά, σκοτάδι, αποκλεισμό ερεθισμών-θορύβου, εμβρυϊκή στάση του σώματός μας. Κοινότυπη αποδεικτική φράση μετά από έναν αναζωογονητικό ύπνο, «αισθάνομαι σαν να ξαναγεννήθηκα». 15. Καταληκτικά, το φαινόμενο της ονειροποιούς διεργασίας του υποκειμένου ομοιάζει αναπαραστασιακά στην κοινωνική αποκοπή και αποσύνδεση του εθισμένου χρήστη του διαδικτύου, από δραστηριότητες –λιβιδινικές επενδύσεις σε αντικείμενα της εξωτερικής πραγματικότητας, προς χάριν λιβιδινικών επενδύσεων επί εαυτού (ναρκισσιστική λιβιδώς).16.

Υπερεγωτικές λειτουργίες και Λειτουργίες του Εγώ

Κατά την έναρξη της ψυχικής ζωής του υποκειμένου, το Εκείνο και το Εγώ ως αρχικά προεξάρχουσες δομές του ψυχικού οργάνου, σχετίζονται μεταξύ τους κατά το μέτρο μιας συγχυτικής και ανοριοθετούσας συνύπαρξης. Προϊόντος του χρόνου, το Εγώ διαφοροποιείται ως προς το Εκείνο, αποτελώντας ωστόσο μέρος του, προχωρώντας σε συνεχείς μεταμορφώσεις, λόγω της άμεσης επίδρασης του εξωτερικού κόσμου και της διαμεσολάβησης του παράγοντα συνείδησης-αντίληψης. Επιδιώκει πάντοτε το Εγώ να επεκταθεί επί του Εκείνου, με κύρια πρόθεση να εγκαταστήσει την Αρχή της Πραγματικότητας εντός του χώρου του τελευταίου, όπου αυτός κυριαρχείται αποκλειστικά από την Αρχή της Ηδονής. Η διεργασία της αντίληψης αποτελεί

για το Εγώ ό,τι αποτελούν οι ενορμήσεις ή η ενστικτώδης ροπή για το Εκείνο. Το Εγώ εκπροσωπεί ό,τι αποκαλούμε λογική και φρόνηση, ενώ το Εκείνον διακατέχεται από κάθε λογής πάθη, άχρονα, άλογα, ζητούντα άμεσης έκφρασης και ικανοποίησης, αδιαφορώντας για τις επικρατούσες εξωτερικές συνθήκες. 17. Στην πρωταρχή του ψυχικού βίου, οι λιβιδινικές ώσεις του Εκείνου κατευθύνονται προς το μόρφωμα του Εγώ, αναπτύσσοντας τοιουτοτρόπως μια αυτοερωτική σχέση (πρωτογενής ναρκισσισμός). Σε μεθύστερο χρόνο, η λιβιδώς λειτουργούσα φυγοκεντρικά στρέφεται προς την εξωτερική πραγματικότητα, οργανώνοντας επενδύσεις με τα αντικείμενά της (αντικειμενοτρόπες σχέσεις). Ο χαρακτήρας του Εγώ διαπλάθεται με βάση τις διαδοχικές επενδύσεις και αποεπενδύσεις των διαφόρων σεξουαλικών αντικειμένων, σύμφωνα με το ιστορικό της περιοδικής εκλογής των αντικειμένων αυτών. Οσάκις, το Εγώ υιοθετεί τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ερωτικού αντικειμένου, τότε διαφαίνεται να επιζητεί την επιβολή του στη λιβιδώ του Εκείνου και να το παρηγορεί τρόπον τινά για την αντίστοιχη απώλεια λέγοντάς του «κοίτα μπορείς να μ'αγαπάς, αφού ομοιάζω με το απολεσθέν ερωτικό αντικείμενό σου».18. (δευτερογενής ναρκισσισμός). 19. Συνεπώς, οι συνεχείς λιβιδινικές επενδύσεις και αποεπενδύσεις του υποκειμένου προς τα εξωτερικά αντικείμενα έχουν ως απότοκο την ταυτισιακή διεργασία (υιοθέτηση στοιχείων των εγκαταλελειμμένων αντικειμένων από το υποκείμενο), κατά τρόπο τέτοιο ώστε οι ταυτίσεις και κυρίως οι πρώτες, να αποτυπώνουν ανάγλυφα την σφραγίδα τους σε ολόκληρη την ζωή του ατόμου, οδηγώντας στην γένεση του Υπερεγώ, τρίτης προεξάρχουσας δομής του ψυχικού βίου, κατά την δεύτερη τοπική περιγραφή του ψυχικού οργάνου από τον Φρόυντ. Πρωταρχικές και ανεξίτηλες παραμένουν οι ταυτισιακές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα μεταξύ του μικρού παιδιού και των γονέων του (τροφούς). Το Υπερεγώ είναι κληρονόμος του Οιδιπόδειου συμπλέγματος και κατά συνέπεια, στη διάρκεια της μετέπειτα εξελίξεώς του ο ρόλος του πατέρα ενσωματώνεται στις κυρίαρχες προσωπικότητες των οποίων οι απαγορευτικές εντολές διατηρούν όλη την ισχύ τους στο Υπερεγώ και την εξασκούν με τη μορφή τύψεων της συνειδήσεως, μέσω της λογοκρισίας της ηθικής. 20. Η απόσταση που υπάρχει μεταξύ των απαιτήσεων της ηθικής πλευράς της συνειδήσεως και των εκδηλώσεων του Εγώ, γεννά το συναίσθημα της ενοχής. 21.

Υπερεγώ – Εγώ – Εκείνο

Η εξελικτική πορεία του Εγώ ξεκινά από την ενστικτώδη αντίληψη και φθάνει στην επικυριαρχία των ενστίκτων, και από την υποταγή στα ένστικτα, έως την απαγορευτική δέσμευση των ενστίκτων, Επομένως το Υπερεγώ, το οποίο αποτελεί εν μέρει, έναν αντιδραστικό σχηματισμό εναντίον των ενστικτωδών διαδικαστικών λειτουργιών του Εκείνου, συνεισφέρει τα μέγιστα στην παραπάνω ανάπτυξη του Εγώ. Ωστόσο, σε μια άλλη θέαση του θέματος, το ίδιο το Εγώ εμφανίζεται ως μια φτωχή ύπαρξη, η οποία έχει υποταχθεί σε μια τριπλή σκλαβιά και διαβιεί εκ του γεγονότος αυτού, υπό την απειλή ενός τριπλού κινδύνου: του κόσμου της εξωτερικής αυστηρότητας, της λιβιδούς του Εκείνου και της άτεγκτης, ορισμένως, αυστηρότητας του Υπερεγώ. Τρεις παραλλαγές αγχώδους καταστάσεως, οι οποίες αντιστοιχούν στους τρεις προαναφερθέντες κινδύνους, με το άγχος να αποτελεί έκφραση της οπισθοχωρήσεως του Εγώ, ενώπιον ενός εκ των κινδύνων. Ευρισκόμενο υπό την πίεση μεταξύ του Εκείνου και του κόσμου της εξωτερικής πραγματικότητας, το Εγώ επιζητά να συμφιλιωθεί μαζί του με το να καθιστά το Εκείνο ευπροσάρμοστο προς την πραγματικότητα αυτή. Κάποτε όμως, ωθούμενο από την ανάγκη για την αγάπη του Εκείνου, ως πειθήνιος σκλάβος του, προσπαθεί να διατηρήσει καλές σχέσεις μαζί του, υποκύπτοντας και δείχνοντας ψευδή συμβιβαστικό, μη γνωρίζοντας ποια θέση πρέπει να κρατήσει απέναντί του, ενδίδοντας και παραχωρώντας στο τέλος στις βουλήσεις του. Από την πλευρά του Υπερεγώ, η αδυσώπητη κριτική που ασκεί στο Εγώ, λόγω της αστοχίας του για τον περιορισμό της λιβιδινικής έκφρασης του Εκείνου, το καθιστά αντικείμενο βίαιης επίθεσης ως εάν να ήταν αυτό υπεύθυνο απόλυτα και κύρια, ωθώντας το στην ανάπτυξη μιας σαδιστικής μορφής τιμωρίας του, στην εμφάνιση της μελαγχολίας ή ακόμη και σε περιπτώσεις οδηγήσεώς του προς το θάνατο. Επομένως, το Εγώ δεινοπαθεί πασχίζοντας να ισορροπήσει και να ισοσταθμίσει την έκφραση των ανήθικων επιταγών του Εκείνου προς την εξωτερική πραγματικότητα, την υποστήριξη της δικής του ηθικής και πραγματολογικής υπόστασής του, υπό το άγρυπνο και αμείλικτο βλέμμα του υπερηθικού στοιχείου του Υπερεγώ.²² Το Εγώ ως πηγή αγωνίας, απειλούμενο υπό του τριπλού κινδύνου, αναπτύσσει κινήσεις φυγής και απομάκρυνσης από την πραγματικότητα, εγκαθιστώντας την λειτουργία αμυντικών μηχανισμών μείωσης των αυξανόμενων επιπέδων του άγχους, ως λύση ανάγκης για την επιβίωσή του.²³

Ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη και εξέλιξη

Με τον όρο «λιβιδώς» χαρακτηρίζεται η δυναμικότητα με την οποία εκδηλώνεται το σεξουαλικό ένστικτο και οι αρχικές κινήσεις του συνδέονται με τις κύριες ζωτικές βιολογικές λειτουργίες του νηπίου.²⁴ Η ανάπτυξη της σεξουαλικής ζωής ή συνηθέστερα, η λειτουργία της λιβιδούς όπως αποκαλείται, διαπερνά εξελισσόμενη μια σειρά διαδοχικών φάσεων-σταδίων,²⁵ τα οποία αναμφίβολα αποτελούν θεωρητικές κατασκευές, όπου η πρακτική εφαρμογή της ψυχανάλυσης αποδεικνύει πως είναι απαραίτητες και χρήσιμες.²⁶ Το σεξουαλικό ένστικτο εξ' αρχής, αναζητά ένα ερωτικό αντικείμενο για να επενδύσει το ενορμητικό του φορτίο. Κύρια συστατικά στοιχεία του αποτελούν οι παρορμήσεις για κυριαρχία (σαδισμός), η επιθυμία της ηδονοβλεψίας και της περιέργειας. Αρχικά, η σεξουαλική ζωή εμφανίζεται τεμαχισμένη και συντεθειμένη από ένα μεγάλο αριθμό μεμονωμένων παρορμήσεων, οι οποίες επιτελούν τους σκοπούς τους ανεξάρτητα μεταξύ τους, προκειμένου να προκαλέσουν τοπική ικανοποίηση μέσω των διαφόρων οργάνων του σώματος. Η μακρά και σταδιακή ανάπτυξη της λιβιδούς διέρχεται από έναν αριθμό φάσεων οργανώσεων της και πορεύεται στις επόμενες που ακολουθούν ως οι πλέον προηγμένες των προηγούμενων. Το αποφασιστικό σημείο της καθ' ολοκληρίαν αναπτύξεώς της, συνίσταται στην καθυπόταξη όλων των επί μέρους σεξουαλικών παρορμήσεων στην πρωταρχικότητα των γεννητικών οργάνων, επομένως, και της υποταγής της σεξουαλικότητας στη λειτουργία της αναπαραγωγής. 27. Ειδικότερα, κατά το πρώτο στάδιο ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης και εξέλιξης του υποκειμένου, παρατηρούμε την αίσθηση της ηδονής στη ζώνη του στόματος και των χειλέων, θεωρώντας την ευχαρίστηση που προκαλεί η διαδικασία του θηλασμού ως σεξουαλική ηδονή. Κατά τον τρόπο αυτό το μητρικό στήθος αποτελεί το πρωταρχικό αντικείμενο του σεξουαλικού ενστίκτου. Επομένως, η ζώνη του στόματος συνιστά και την αρχική ερωτογενή ζώνη του υποκειμένου. 28. Η παιδική σεξουαλικότητα διακρίνεται σε δύο ουσιώδη χαρακτηριστικά: α) την άμεση σχέση και σύνδεσή της με την ικανοποίηση των βασικών βιολογικών αναγκών και β) την στροφή της προς το αυτοερωτισμό, δηλαδή την εκλογή αντικείμενου επένδυσης οργάνων του σώματος. Κατά το δεύτερο στάδιο ανάπτυξης, αναφέρουμε την λειτουργία των εκκρίσεων. Η ούρηση και η αφόδευση αποτελούν τώρα για το παιδί μια νέα πηγή τέρψεως και επιβάλλει στον εαυτό του αυτές τις διαδικασίες, ώστε να του προκαλούν ηδονή στον υπερθετικό βαθμό και τούτο λόγω των

διεγέρσεων των βλεννογόνων που προκαλούνται στις ερωτογενείς ζώνες. 29. Εν συνεχεία, στο τρίτο έτος της ηλικίας τους, τα νήπια κατά τυχαίο τρόπο ανακαλύπτουν μιας μορφής ικανοποίησης στην γενετήσια περιοχή μέσω του διερεθισμού αυτής. Ο παιδικός αυνανισμός –αισθησιασμός είναι ατελής λόγω σωματικής ανωριμότητας και συνδέεται στενά μέσω της σεξουαλικής περιέργειας η οποία καταλαμβάνει τα παιδιά. Μεταξύ του έκτου και του όγδοου έτους περίπου, η σεξουαλική ανάπτυξη υφίσταται μια ανασταλτική τάση ή απώθηση η οποία καλείται λανθάνουσα περίοδος. 30. Το μεγαλύτερο μέρος δε, των νοητικών φαινομένων και τάσεων των προηγούμενων φάσεων εξέλιξης, καλύπτεται από το πέπλο της παιδικής αμνησίας. Τέλος, κατά την καταληκτική φάση, η αποκαλούμενη και ως γενετήσια φάση, αφορά στην πλήρη διαμόρφωση της λιβιδούς, καθώς προηγούμενα αιμομικτικά αντικείμενα επανέρχονται στην επιφάνεια και γίνονται στόχος αυτής. 31. Άλλωστε, αξίζει να επισημανθεί πως, το πρώτο αντικείμενο επί του οποίου συγκεντρώνεται η σεξουαλική επιθυμία του υποκειμένου είναι πάντοτε αιμομικτικής φύσεως (η μητέρα ή η αδελφή), 32., η οποία και καταστέλλεται μέσω της επιβολής Οιδιπόδειων απαγορεύσεων. 33. Η εξέλιξη και η ολοκλήρωση της σεξουαλικής ανάπτυξης στοχεύει σε δύο σκοπούς: α) την παραίτηση του ατόμου από τον αυτοερωτισμό και την αντικατάσταση του αντικειμένου της ερωτικής του ικανοποίησης, που αποτελεί μέρος του ίδιου σώματός του, δια ενός άλλου ετέρου και εξωτερικού, και β) την ενοποίηση των διαφόρων ερωτικών αντικειμένων των διάφορων μερικών ενομήσεων του, μέσω ενός ενιαίου και μοναδικού. Το τελευταίο αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί μόνο εάν το ενιαίο και μοναδικό αυτό αντικείμενο αποτελέσει με τη σειρά του, ένα πραγματικό σώμα, όμοιο με το δικό του σώμα. Η ανάπτυξη της λειτουργίας της λιβιδούς δύναται να εκτεθεί σε δύο ενδεχόμενους κινδύνους: α) στον κίνδυνο της καθηλώσεως –ανακοπής της λιβιδούς και β) στον κίνδυνο της παλινδρόμησης –επαναστροφής, λόγω βιολογικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. 35. Αναλυτικότερα, η μεν καθήλωση της λιβιδούς αφορά, στο γεγονός της εγκατάστασής της σε μια προηγούμενη φάση ανάπτυξης, έναντι της προσήκουσας, και η δε παλινδρόμηση, στην επαναστροφική κίνηση της λιβιδούς από μια προϊούσα φάση ανάπτυξης, σε μια εκ των προηγούμενων. Η αιτία του τελευταίου αυτού φαινομένου είναι διττή και οφείλεται στην εναντίωση της κοινωνικής πραγματικότητας για άσκηση και ικανοποίηση της ερωτικής επιθυμίας, λόγω της υστέρησης που επιβάλλει εκείνη και σαφέστερα, της *α ν ά γ κ η ς* που απορρέει από τη ζωή. 36. Η παλινδρόμηση έχει διπλό σκοπό: την επιστροφή στα αρχικά αντικείμενα της λιβιδούς, τα οποία όπως αναφέρθηκε παραπάνω είναι

αιμομικτικής φύσεως, και την επιστροφή της καθόλου σεξουαλικής οργανώσεως σε προηγούμενα στάδια ανάπτυξης. Αμφότερα τα είδη, παρατηρούνται στις νευρώσεις μεταβίβασης. Σημειώνεται δέ, πως η καθήλωση, όπως και η παλινδρόμηση είναι διεργασίες στενά συνδεδεμένες και αλληλοεξαρτώμενες. 37. Οδεύοντας προς την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, δηλώνεται πως, το υποκείμενο χαρακτηρίζεται από την Αρχή της Ευχαρίστησης, σύμφωνα με την οποία αποκλειστικός σκοπός της είναι η επιδίωξη και η επίτευξη αυτής, μέσω της απομάκρυνσης της αισθήσεως της δυσαρέσκειας. Κοντολογίς, η απόλαυση, η ικανοποίηση και η ευχαρίστηση βρίσκονται σε ευθεία σχέση με τη μείωση, ελάττωση και εξαφάνιση του μεγέθους των συσσωρευμένων διεγέρσεων, εν αντιθέσει με τον πόνο και τη δυσαρέσκεια, που συμβάλλουν στην αύξηση αυτών των διεγέρσεων – ερεθισμών. Οι ενορμήσεις, από την αρχή μέχρι και την ολοκλήρωση της ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης και εξέλιξης του ατόμου, επιδιώκουν την απόκτηση της απολαύσεως ακατάπαυστα και ακάματα. 38. Στην αρχή παρόμοιος είναι ο αντικειμενικός σκοπός λειτουργίας του Εγώ. Όμως υπό την πίεση της μεγάλης παιδαγωγού, της ανάγκης, αντικαθιστά την λειτουργία της Αρχής της Απολαύσεως-Ηδονής με μια άλλη παραλλαγή. Το Εγώ μαθαίνει πως είναι απαραίτητο να παραιτείται από την άμεση ικανοποίηση προς χάρη της αρχής της πραγματικότητας, η οποία βαθύτερα έχει μεν ως σκοπό την απόλαυση, όμως μια απόλαυση διαφοροποιημένη και περιορισμένη κατά το μέτρο της αρμονίας του με την πραγματικότητα και τις απαιτήσεις της.39

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Άπαντα Sigmund Freud, Τοτέμ και Ταμπού, τόμος 6.,κεφ.2,σελ.108-109,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1966
2. Άπαντα Sigmund Freud, Τοτέμ και Ταμπού, τόμος 6.,κεφ.3,σελ.127,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1966
3. Άπαντα Sigmund Freud,Τοτέμ και Ταμπού,τόμος 6.,κεφ.3,σελ.121,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1966
4. Άπαντα Sigmund Freud,Τοτέμ και Ταμπού,τόμος 6.,κεφ.3,σελ.121-122,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1966

5. Άπαντα Sigmund Freud, Τοτέμ και Ταμπού, τόμος 6., κεφ.2, σελ.105, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
6. Άπαντα Sigmund Freud, πρόλογος Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., σελ.12-15, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
7. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., κεφ.7, σελ.116, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
8. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., κεφ.7, σελ.117, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
9. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., κεφ.8, σελ.123, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
10. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., κεφ.8, σελ.124, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
11. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., κεφ.8, σελ.125, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
12. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., κεφ.8, σελ.126, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
13. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., κεφ.8, σελ.129, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
14. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., κεφ.9, σελ.135, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
15. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 1., κεφ.5, σελ.86, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
16. Άπαντα Sigmund Freud, Τοτέμ και Ταμπού, τόμος 6., κεφ.3, σελ.128, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1966
17. Άπαντα Sigmund Freud, Το Εγώ και το Εκείνο, τόμος 7., κεφ.2, σελ.80-81, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1967
18. Άπαντα Sigmund Freud, Το Εγώ και το Εκείνο, τόμος 7., κεφ.3, σελ.85, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1967
19. Άπαντα Sigmund Freud, Το Εγώ και το Εκείνο, τόμος 7., κεφ.3, σελ.86, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1967

20. Άπαντα Sigmund Freud, Το Εγώ και το Εκείνο, τόμος 7.,κεφ.3,σελ.86-93,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1967
21. Άπαντα Sigmund Freud, Το Εγώ και το Εκείνο, τόμος 7.,κεφ.3,σελ.93,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1967
22. Άπαντα Sigmund Freud, Το Εγώ και το Εκείνο, τόμος 7.,κεφ.5,σελ.113-114,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1967
23. Άπαντα Sigmund Freud,Το Εγώ και το Εκείνο,τόμος 7.,κεφ.5,σελ.118,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1967
24. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.20,σελ.318,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
25. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.21,σελ.333,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
26. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.20,σελ.322,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
27. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.21,σελ.334,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
28. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.20,σελ.319,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
29. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.20,σελ.320,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
30. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.21,σελ.331,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
31. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.21,σελ.342,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
32. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.21,σελ.335,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
33. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.21,σελ.340,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963
34. Άπαντα Sigmund Freud,Εισαγωγή στην ψυχανάλυση,τόμος 2.,κεφ.21,σελ.335,εκδ.Πανεκδοτική,Αθήνα 1963

35. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 2., κεφ. 22, σελ. 345, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1963
36. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 2., κεφ. 22, σελ. 360, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1963
37. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 2., κεφ. 22, σελ. 347, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1963
38. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 2., κεφ. 22, σελ. 362, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1963
39. Άπαντα Sigmund Freud, Εισαγωγή στην ψυχανάλυση, τόμος 2., κεφ. 22, σελ. 363, εκδ. Πανεκδοτική, Αθήνα 1963